

Lærervejledning til vendespil

Tema: Gamle genstande og deres betegnelser

Klassetrin: Alle

Fag: Håndværk og design, dansk, historie

Mange ting eksisterer ikke længere som en del af vores hverdag. Dermed er deres betegnelser ukendt for mange af nutidens børn, eller de er helt forsvundet fra vores daglige sprog. Med vendespillet ønsker vi at give eleverne viden om - samt gøre dem nysgerrige på fortidens levevis, hvorved de kan lære nye og anderledes ord. (Ordforklaring medfølger nederst i dokumentet.)

Vendespillet kan være med til at supplere undervisningen i et enkelt fag eller indgå i et tværfagligt emne.

Om vendespillet

Eleverne skal med opgaven kombinere et billede af ting (hvis betegnelser næsten helt er forsvundet fra vores daglige sprog) med genstandens navn.

Billeder og ord kan klippes ud og bruges som et vendespil.

Nøgleord: Design, materialer, historie, samfundsudvikling, dansk

Ordforklaring til vendespil:

Dagmarkors

Dagmarkorset har som kopismykke været populært i Danmark, siden kong Frederik 7. i 1863 forærede et som bryllupsgave til en dansk prinsesse. Korset blev 1695 fundet i en grav i Sankt Bendts Kirke i Ringsted. Det menes, at det fundne kors har tilhørt dronning Dagmar, som var gift med kong Valdemar Sejr.

Duffelcoat

Navnet er engelsk og kommer nok af en sammensætning af Duffel (en by i Belgien) og det engelske ord, coat (frakke). Duffelcoaten er en trekvartlang frakke lavet af uldstof. Den knappes med aflange træknapper og stropper. Den var meget moderne i 1950'erne, som vintermode.

Fyldepen

En fyldepen er til at skrive med. Skaftet er hult og fyldes med blæk. Pennen har en snæver åbning, som udvides, når man skriver med den. Penne skal helst være af guld, så den ikke bliver ætset af blækket. I dag er fyldepenne erstattet af kuglepenne. En fyldepen blev tit brugt som konfirmationsgave.

Høsestriik

Høsestriik er et strikketøj i stærke farver med mange mønstre. I 1960'erne og 1970'erne blev høsestriik en del af ungdommens oprør mod det, der kaldes "Den gode Smag"

Katekismus

En katekismus er en lærebog i den protestantiske kristendom. Martin Luther (1483-1546) brugte første gang en katekismus i 1529. Bogen sammenfatter den kristne tro og moral samt indeholder bønner og remser.

Kyse

En kyse var en hovedbeklædning til kvinder og børn og kaldes også en hue. Fra 1860'erne er kyser kun brugt af børn. Kysen bindes under hagen med bånd. Der findes kyser lavet af strå, stof på pap eller stivet stof evt. med en metaltråd i den forreste del, kaldet skyggen.

Klokkehat

En klokkehat er en tætsiddende damehat uden skygge. Hatten dækker næsten hele håret. Den kan være lavet af strå, stof eller filt. Klokkehatten var moderne i 1920'erne.

Livstykke

Et livstykke er en strikket undertrøje med skulderstropper. Forneden er knaphuller, så strømpebånd af elastik kan knappes på. Strømpebåndene holder lange strømper oppe. Det brugtes især af børn. Piger brugte det helt frem til 1950'erne, hvor strømpebukser begyndte at komme frem.

Matrostøj

Matrostøj var fra 1880'erne og frem til 1950'erne almindelig mode til velklædte drenge og piger. Tøjet blev moderne i 1840'erne, hvor den engelske dronning Victorias ældste søn fik en kopi af mandskabets uniform på det engelske kongeskib. Vintertøjet var lavet af mørkeblåt uld. Sommertøjet var enten sribet eller lys ensfarvet bomuld. Kraven var firkantet med hvide striber og i lommen var en fløjte i silkesnor. På hovedet var en hat med bånd i nakken.

Muffedise

En muffedise bliver også kaldt en muffe. Det er en håndledsvarmer, der er rørformet. En muffedise hører til vintertøjet. Den har en åbning i begge ender, så hænderne kan stikkes derind og holde varmen. Den er ofte lavet af pels eller fløjl. Tidligere blev muffediser brugt både af mænd og damer, men det var kun damer, der brugte dem frem til 1930'erne.

Patchwork

Patchwork er håndarbejde, som sys sammen af små stofstykker, så de danner mønstre. Stofstykkerne sys på papskabeloner inden de sys sammen. Man kan sy det i hånden eller på symaskine. Det var oprindeligt en måde at genbruge gammelt stof, men nu bruges også nyt stof. I 1970'erne blev det på mode at lave både tæpper, tøj og billeder i patchwork.

Sivsko

Sivsko eller halmsko er oprindeligt en slags overtræksko og lavet af halm. Skoene blev især brugt på landet. Sivsko var i mange år umoderne, men i 1970'erne var der olie- eller energikrise, så sivsko blev igen moderne og benyttet som hjemmesko.

Skolepult

En skolepult er en skolebænk og bord i ét træmøbel med en fodstøtte forned. Bordpladen er skråtstillet, og i toppen af bordet er der plads til et blækhus og en rille til blyanter. På siden af pulten er en knage til at hænge skoletasken på. Der findes skolepulte, hvor en eller flere elever kan sidde sammen.

Smocksyning

Smocksyning er et broderi, der sys over lægget eller rykket stof, så syningen holder sammen på vidden af stoffet og samtidig gør tøjet elastisk. Smocksyning kommer fra England, hvor det blev brugt til arbejdsskjorter. Smocksyning blev fra ca. 1900 og frem til 1950'erne især brugt på børnetøj.

Spanskrør

Spanskrør er en slags bambuspind, der er lavet af stængler fra spanskrørspalmen. Et spanskrør kan bruges som pegepind, men blev frem til 1967 også brugt i skolerne til afstraffelse af skoleelever. Fra 1967 blev det forbudt at afstraffe eleverne legemligt. Førhen blev et spanskrør også brugt til at afstraffe både voksne og børn med slag, når de havde lavet mindre lovovertrædelser.

Tornyster

Et tornyster er en slags rygsæk, der er lavet på en firkantet træramme. Rammen er beklædt med bomuldsstof eller skind og har to bæreseler. Oprindeligt var det en del af soldaternes udrustning, men det blev også brugt som skoletasker og som rygsække.